

Питання допустимості застосування кількісних методів в управлінській діяльності важливий не лише теоретично, але й практично. До числа проблем, які гальмують застосування кількісних методів в управлінській діяльності органів внутрішніх справ, відносять перш за все відсутність методичної розробки даного питання, недостатню правову регламентацію цього процесу, особливо в плані підготовки і перепідготовки кваліфікованих кадрів управління, а також нестачу сучасної комп'ютерної техніки і математичного забезпечення.

Перший етап застосування кількісних методів найбільш широко використовуються в управлінській діяльності органів внутрішніх справ для оптимізації структури, функцій, штатів і ін. Другий етап – формалізація, наприклад, систематизація і аналіз інформації. Тут ми застосовуємо кількісні методи первинного математичного підходу і другого етапу (узагальнення даних з метою підготовки управлінських рішень і різного роду інформаційно-аналітичних документів).

Третій етап недостатньо використовується в управлінській діяльності органів внутрішніх справ. Він втрачає самостійність і стає лише окремою частиною другого етапу.

Таким чином, ефективне функціонування системи органів внутрішніх справ в охороні громадського порядку і боротьбі зі злочинністю вимагає безперервного управління їх діяльністю на основі аналізу інформації, що надійшла. Аналітичне обґрунтування управлінських рішень, в свою чергу, не може бути ефективним без використання кількісних методів.

Список літератури: 1. Бандурка О.М. Управління в органах внутрішніх справ. Х., 1998. 2. Коренев А.П. Основы управления в органах внутренних дел. М., 1996. 3. Философский энциклопедический словарь. М., 1983. 4. Советский энциклопедический словарь М., 1980. 5. Фролова О.Г. Новітня методологія в управлінні в органах внутрішніх справ. Донецьк, 2001.

Надійшла до редколегії 05.09.02

В.І. Московець

ВИКОРИСТАННЯ СОЦІОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ В ОЦІНЦІ ВІДНОСИН МІЖ МІЛІЦІЄЮ ТА НАСЕЛЕННЯМ

Сьогодні поряд з традиційними формами співробітництва населення з міліцією в деяких регіонах України все більш ретельно вивчається досвід роботи поліції зарубіжних країн. Це обумовлено метою втілення в життя програми співробітництва на рівні соціальних технологій. Прикладом впровадження сучасних програм співробітництва може служити спільний проект «Запровадження моделі поліцейської діяльності, заснованої на підтримці з боку громадськості». Проект було реалізовано завдяки співпраці між Центром ім. лорда Скармена Лестерського Університету і Національним Університетом внутрішніх справ.

Об'єктами впровадження соціальних технологій були обрані міське відділення міліції Комінтернівського РВ ХМУ; Солоніцевське селище

відділення міліції Дергачівського РВ УМВС України в Харківській області (далі – експериментальне відділення міліції) [1].

Розробка програм починається з оцінки криміногенної ситуації в підрайоні та на цій основі визначаються найбільш болючі проблеми. Складаються консультативні комітети з представників міліції і громадськості, в яких розглядаються програми, спрямовані на поліпшення криміногенної ситуації, захист особистого життя і майна громадян. Відповідно до графіку робіт проводяться засідання комітету, вносяться відповідні корективи у процес впровадження завдань.

Таким чином, першим і дуже важливим етапом втілення програми взаємодії міліції з населенням у житті є вивчення криміногенної ситуації у регіоні та думки населення про міліцію. Ці дані дозволяють по-іншому будувати відносини міліції з населенням. У першу чергу, слід відзначити, що порівняльний аналіз криміногенної ситуації в підрайонах м.Харкова і Харківської області, вивчення уявлень щодо різних видів злочинних посягань у різних соціальних груп та у представників органів правопорядку дозволило виділити, що:

1. Суб'єктивне сприйняття рівня злочинності у підрайонах в основному відповідає тенденціям і структурі злочинів, що подаються в офіційній статистиці.

2. Громадська думка фіксує значний рівень латентної (прихованої) злочинності, що знаходить відображення і у рівні занепокоєння респондентів ступенем загрози стосовно цілої низки злочинних посягань.

3. Населення значно гостріше реагує на факт злочинного посягання або можливого його здійснення, спрямованого проти нього особисто або майнових прав, і значно меншою є його реакція, якщо це стосується загрози громадській безпеці.

4. Представники органів правопорядку гостріше реагують на випадки порушення або можливої загрози громадській безпеці [2].

Для отримання та перевірки даних був застосований соціологічний моніторинг, який є окремим видом соціологічної підтримки взаємодії міліції з населенням. Соціологічний моніторинг – технологія безперервного або періодичного спостереження за ефективністю виконання конкретних соціальних проектів або напрямків державної політики. Відповідно до теми дослідження, соціологічний моніторинг можна розглядати базовим елементом щодо вдосконалення напрямків, форм, способів партнерських взаємовідносин між міліцією і населенням, а також виявлення труднощів, оцінки ситуації, визначення слабо функціонуючих ланок.

У практиці застосовують декілька видів соціологічного моніторингу. По-перше, це моніторинг системи, тобто діяльності та взаємодії організації, які здійснюють, наприклад, соціальний проект «Населення і міліція – партнери». Для цього, спираючись на Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо поліпшення діяльності органів внутрішніх справ та громадських формувань з охорони громадського порядку», «Програму розвитку партнерських відносин між міліцією і населенням на 2000-

2005 роки», можна прослідкувати, як з 1999 р. формувався і розвивався механізм взаємодії міліції і громадських формувань.

По-друге, іншим видом соціологічного моніторингу є постійна соціальна експертиза тих нормативних актів, які забезпечують співпрацю органів внутрішніх справ і громадськості. Так, на думку багатьох практиків і правознавців, прийняття Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» сприяло створенню необхідних нормативно-правових, матеріальних, фінансових умов активності населення щодо участі в охороні громадської безпеки.

По-третє, моніторинг населення – спостереження за динамікою його матеріального становища, рівня зайнятості, схильності до девіантної та делінквентної поведінки, правосвідомості тощо. Це надає можливість на основі типологізації населення виділити прошарок законослухняних громадян, на яких можна спиратись при реалізації проекту щодо розвитку партнерських відносин міліції і населення.

По-четверте, моніторинг думки спільноти, яка мешкає на окремій території (наприклад, мешканці підрайону міста або села, селища тощо), і персоналу міліції, що обслуговує потреби мешканців на цій території, в охороні громадського порядку та їх прав і свобод.

Серед отриманих нами результатів моніторингу слід вказати на те, що ряд чинників в суспільстві сприяє формуванню негативного образу міліції. В першу чергу, це чинник корумпованості. На думку респондентів, міліція з'являється частіше там, де їй щось «світить» і набагато рідше там, де що-небудь трапляється. Багато респондентів вважають міліцію хабарниками. На їхню думку, з населенням міліція спілкується як із потенційними злочинцями, працівники її впевнені в собі й у своїй безкарності, тому їм завжди потрібно або «підмашувати», щоб одержати результат або (за словами респондентів) варіант «послуга за послугу».

Також багато респондентів указували на «жагу влади» працівників ОВС, тобто досить часто зустрічаються працівники міліції різних рівнів, що намагаються показати, що саме вони працівники ОВС і що влада знаходиться в їхніх руках. Багато хто відзначає негативний досвід спілкування з міліцією («коли спілкуєшся з працівниками міліції, особливо з представниками ДАІ, відчуваєш почуття страху, хвилювання, досаду, хочеться запитати – за що?»). Зокрема, ті, хто контактував із міліцією, відзначають, що вони були сильно побиті («при допиті підозрюваного прив'язують за ноги, одягають на голову протигаз і б'ють, доки не дасть потрібні показання», «завдання міліції – знайти факти, а не лупити кийками всіх підряд»).

На думку самої міліції, населення за його ставленням до міліції можна розділити на дві категорії: ті, хто відноситься нейтрально (у силу відсутності особистого досвіду стосунків з представниками ОВС), і ті, хто відноситься негативно (у силу контактів із міліцією з різноманітних приводів). Як правило, останній контингент є кримінальним. Ворожість з боку міліції до себе особисто почувають практично всі учасники дослідження.

Основними джерелами формування такої думки є чутки, що в основному розпускаються людьми, які притягались до адміністративної або кримінальної відповідальності (а такі в нашій країні, за оцінкою самих працівників міліції, складають половину дорослого населення). Люди в основному контактують з представниками ДАІ і патрульно-постової служби, саме їхні дії починають асоціюватися з роботою міліції взагалі. Тим більше, що населення не знає функцій міліції, звертається зі скаргами, якими повинні займатися прокуратура або суд, не розбирається в структурі ОВС, не розрізняє служб, проте оцінює їхню роботу. Зокрема, на цей факт звернули увагу слідчі, із роботою яких населення не знайоме, але оцінює їх, як правило, негативно. У той же час до дільничного, із яким спілкуються у повсякденному житті, ставляться більш позитивно.

Таким чином, можна зробити висновок, що у деякої частини населення сформувалося стійке негативне уявлення про ОВС і їхніх працівників. Причому ця думка практично не залежить від наявності контактів із працівниками міліції. Ставлення до міліції відрізняється в економічно активних і пасивних груп. Так, економічно активне населення більш поінформоване про діяльність міліції, специфіку її роботи, права і обов'язки і оцінює роботу ОВС більш об'єктивно. Ставлення до міліції залежить також від рівня довіри до даного соціального інституту, тобто уявлень про його можливості, основні характеристики працівників міліції. Проте населення не схильне надавати їм допомогу, особливо це стосується таких видів допомоги, як надання інформації про злочин, що готується, затримка злочинця, охорона громадського порядку.

Вивчення джерел думки про органи внутрішніх справ показало, що за останні чотири роки контактували з працівниками міліції 38% опитаних. Приблизно в половині випадків це було пов'язано з оформленням документів. Таким чином, взаємодія з міліцією з питань охорони порядку і розкриття злочинів (безпосередніх завдань міліції) за останні чотири роки складає близько 16%. Саме в них головними джерелами інформації про міліцію є власний досвід. В основному інформація про діяльність працівників ОВС черпається з інформаційних і документальних передач – 64%, газет і часописів – 46%, художніх фільмів і книг – 31%, розповідей родичів і знайомих – 27%, випадкових розмов – 19% і від знайомих працівників міліції – 19%. Показово, що не відіграють майже ніякої ролі у формуванні громадської думки про діяльність міліції зустрічі і бесіди з її працівниками – 1%. Розходжень між соціально-демографічними і статусними групами за джерелами інформації про роботу міліції не спостерігається.

Таким чином, важко говорити про компетентність громадської думки щодо ОВС, що, як відомо, повинна забезпечуватися відповідним обсягом і глибиною інформації. При цьому інформація може надходити суб'єктові з різних джерел і різними способами: за рахунок безпосереднього включення в ситуацію, тобто життєвого досвіду; міжособистісного спілкування; прямого комунікативного впливу (лекції, зустрічі з представниками міліції); опосередкованого комунікативного впливу через засоби масової інформації – телебачення, радіо, пресу, кінематограф. Проте слід зазначити, що чим частіше громадська думка соціальних суб'єктів сфор-

мована на основі життєвого досвіду, тим вона є більш компетентною. Інші джерела формування громадської думки, якщо вони мають переважний вплив, знижують її компетентність, оскільки підвищується можливість маніпулювання.

Саме тому зростає необхідність в постійному соціологічному моніторингу не тільки криміногенної ситуації, але й громадської думки про діяльність міліції, образу правоохоронних структур в очах населення. Це дозволяє виявляти та корегувати найбільш болючі питання, що виникають в процесі охорони громадського порядку, будувати взаємодію з населенням спираючись на соціальні очікування громадян.

Список літератури: 1. Взаємодія міліції та громадськості в Україні (з використанням досвіду діяльності поліції Великобританії). За заг. ред. проф. Бека Адріана Дж. та проф. Ярмаша О.Н. Х., 2001. 2. Партнерство: альтернатива йому відсутня: інтерв'ю з Гусаровим С. // Іменем Закону, 2001. 5 жовтня.

Надійшла до редколегії 20.09.02

О.В. Джафарова

ВЗАЄМОДІЯ МІЛІЦІЇ ТА НАСЕЛЕННЯ ЯК МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Конституція України офіційно визнала людину, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканість та безпеку найвищою соціальною цінністю. Захист її прав і свобод визначає зміст діяльності органів внутрішніх справ.

Дослідження практики співробітництва міліції і населення, узагальнення літературних джерел з цієї теми дозволяє констатувати, що взаємодія міліції і населення є елементом правоохоронної діяльності. По мірі становлення правової держави і громадянського суспільства зростає потреба в співробітництві органів правопорядку і населення для забезпечення основних прав і свобод людини і громадянина, охорони громадського порядку, зміцнення громадської безпеки.

В умовах соціально-економічних змін, що супроводжуються розширенням демократії і гласності, необхідності зміцнення законності, особливу актуальність набуває забезпечення громадського порядку на вулицях і в інших громадських місцях міст, селищ та населених пунктів. Головна роль у реалізації цієї задачі належить органам внутрішніх справ, і зокрема тим підрозділам органів внутрішніх справ, які найчастіше вступають в контакт з населенням і виступають візитною карткою міліції, – підрозділам адміністративної міліції.

Діяльність держави та її органів щодо охорони основних прав і свобод людини і громадянина можна зобразити у вигляді певного механізму, до якого можна включити принципи такої діяльності, її форми та методи. Ми зупинимось на принципах, які визначають теоретичні засади цієї діяльності.

Етичну основу правової держави утворюють загальнолюдські принципи гуманізму і справедливості, рівності і свобод особистості, її честі і